

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1031

מסכת חולין פ"ט - צ"ה ♦ טבול יום א', ב' - ב', ב'

בס"ד, י"ט אדר א' תשע"ט

השבוע בגליון

- ♦ אין לשרות את העוף במים רותחים
- ♦ 'סודות' מקצועיים - כך תמרוט נוצות בקלות
- ♦ תערובת בשר ודגים אסורה לעולם?
- ♦ ארס נחש - המסוכן ביותר
- ♦ דג כשר בלבד מהווה סכנה בתערובת

- ♦ האם יש עניין לכבד תלמיד חכם בקיום מצווה
- ♦ מצוות קבורת המת שונה מכל המצוות
- ♦ הפתרון הפשוט שהתגלה לאחר שנים רבות של פליאה
- ♦ טעות איימה בזיהוי גיד הנשה
- ♦ סה"נ במקום סמ"ג

♦ מריטת נוצות התרנגול לפי ההלכה

דבר העורך

עולם התורה

סיימנו את לימוד מסכת מנחות, אנו בעיצומה של מסכת חולין, ובעזרת ה' עוד כמה שבועות נסיים גם אותה ונתחיל ללמוד את מסכת בכורות. אפשר לומר בוודאות, כי ההספק הגבוה של לומדי הדף היומי מעניק לכל לומד תחושה של התרוממות רוח והנאה המלווה אותו בכל יום.

כל לומד גמרא יכול לתאר בסגנונו האישי את ההנאה העצומה הנגרמת לו מן הלימוד, איש איש והנאתו, איש איש ומושגיו. מרתק עד מאד לשמוע על אדם שחייו השתנו מן הקצה אל הקצה על ידי הגמרא תוך שהבין את העוצמה הגלומה בה עוד בטרם החל לשחות בים התלמוד.

זקנו המאפיר אינו מגלה מאומה על עברו של בעליו. אפשר לראותו באחד מבתי המדרשות השוקקים בבני ברק, כשהוא מותח את מיתרי קולו מול החבורה הסובבת אותו מאז שעות הבוקר, עת התחילו לעמול על הבנת הסוגיה החדשה, לאחר משא ומתן ארוך הוא מסובב את כיפתו על ראשו בתנועה אוטומטית, ושב לצלול בגמרא שלפניו.

בהיותי צעיר, הוא מספר, לאחר מלחמת ששת הימים, וההצלה המופלאה בסייעתא דשמיא מידי אויבינו שקמו עלינו לכולתנו, התחלתי להרהר במשמעות

דף פז/א מי ששפך יכסה

האם יש עניין לכבד תלמיד חכם בקיום מצווה

השוחט חיה או עוף, חייב לכסות את דמם בעפר. חובה זו מוטלת על השוחט, בראש ובראשונה, כך מבואר במשנתנו, אולם, אם השוחט לא כיסה את הדם, מצווה על כל יהודי שרואה את הדם לכסותו, שנאמר (ויקרא יז/ד) "ואמר לבני ישראל".

ה"תבואות שור" - מותר לכבד אחרים במצוות כיסוי הדם: מחלוקת עקרונית וחשובה בין הפוסקים, מוצאת את ביטויה, בין השאר, גם במצוות כיסוי הדם. בעל ה"תבואות שור" (סימן כ"ח סעיף ט') כותב, כי השוחט רשאי לפרקים לכבד יהודי אחר לקיים את מצוות כיסוי הדם, יהודי אשר אינו יודע לשחוט ולא יזכה לקיים את מצוות כיסוי הדם אם לא יכבדוהו לקיימה. כמובן, הוא מוסיף, כי השוחט אינו רשאי להעניק את קיום המצווה לאחר מחמת עצלות או עבור ממון, כי אם לשם שמים בלבד, כדי לזכות את חבירו במצווה. לדעתו, אין זה נחשב כביטול מצווה, שהרי המצווה מתקיימת, הדם מתכסה.

ה"חכמת אדם" - אסור לכבד אחרים במצווה המוטלת על האדם: אולם, בעל ה"חכמת אדם" (כלל ח' סימן ב') חולק על כך בתוקף, מאחר שהמצווה מוטלת על השוחט בראש ובראשונה, וכאשר הוא אינו מקיימה, הוא מבטל את המצווה. ה"חכמת אדם" מודה בכך, ששוחטים רבים נוהגים לכבד את חבריהם במצוות כיסוי הדם, אך לדעתו טעות זו השתרשה לאחר שהם למדו את משנתנו ולא הבינוה כיאות. במשנתנו נאמר, כי השוחט חייב לכסות את הדם, ואם לא עשה כן, כל ישראל מחוייבים במצווה. השוחטים הבינו, כי אין מוטלת עליהם מצווה יותר מאשר על שאר היהודים, אך האמת היא, כותב ה"חכמת אדם" - "וזה אסור".

כיבוד תלמיד חכם במצווה, הידור מיוחד: בעל ה"תבואות שור" (שם סוף ס"ק י"ז), מוסיף הערה מעניינת. לדעתו, הידור מיוחד יש לתת לתלמיד חכם לקיים את המצווה, שכבוד הוא למצווה. כראיה לדבריו הוא מצטט את המסופר בגמרא (סוטה יג/ב), שבני ישראל הניחו למשה רבינו

לעילוי נשמת

נר ה'
נשמת
אדם

הר"ד **משה שמחה רובנר** ז"ל בן יבדלחט"א ר' דוד וזהבה הי"ו

נלב"ע כ"ג באדר ב' תשמ"ט **תנצב"ה**

הונצח ע"י ידידו הר"ד דוד ומרת זהבה רובנר שיחיו - פתח תקוה

צעילוי נשמת

הרב **ישכר זליג** ז"ל
בן הרב אהרן פרנקל תאומים ז"ל
נלב"ע כ"א אדר תשע"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו הר"ד חיים הי"ו - ירושלים

צעילוי נשמת

מרת **רבקה (אריקה) יעקבסון** ע"ה
ב"ר יהודה ז"ל
נלב"ע י"ט באדר תשס"ד

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידו
הר"ד אריה ודורה יעקבסון הי"ו

צעילוי נשמת

הודיה דבורה טרנר ז"ל
בת יבדלחט"א ר' דניאל הי"ו
נלב"ע כ"ג אדר תשע"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

נר ה'
נשמת
אדם

הר"ד **מרדכי שלום לויטס** ז"ל ב"ר מאיר ז"ל

נלב"ע י"ח באדר א' **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

להתעסק בקבורת יוסף הצדיק, משום שמה היה המכובד שבהם. הרי לנו, כי יש להניח לגדול להתעסק במצווה.

מצוות קבורת המת שונה מכל המצוות: ה"בינת אדם" (סימן ז) דוחה ראייה זו בפשטות. דווקא במצוות קבורת המת, שהיא משום כבודו של המת, יש להרבות בכבוד המת, כי זוהי מהות מצוות קבורתו. ברם, בשאר מצוות, "לא שמענו ולא ראינו בשום פסק שלא יעשה המצוה המוטלת עליו כדי שיעשה חברו הגדול ממנו". הוא אף מוסיף, "תמה על עצמך, אם יהיה לאחד שופר ולולב ואדם חשוב במקום אחר שאין לו, וכי נאמר כבוד בגדול ויתן השופר והלולב להחשוב והוא יתבטל מן המצוה? לדעתי ישתקע הדבר".

יש להבדיל בין מצוות פרטיות למצוות שעיקרן בתוצאה: אמנם, השוואתו של ה"בינת אדם" בין מצוות כיוסו הדם למצוות שופר ולולב, אינה מוחלטת. שכן, הנידון האמור, הוא לגבי מצוות שניתנות להעשות על ידי מספר אנשים, כמצוות כיוסו הדם, מצוות מילה וכדומה. ברם, שונה הוא הדבר במצווה פרטית המוטלת על האדם, כמצוות לולב, שאין יהודי רשאי לוותר על לולבו ולבטל את מצוות ארבעת המינים, כדי להעניק את לולבו לחבירו או אפילו לתלמיד חכם. שכן, כאשר אדם מעניק את לולבו לחבירו, על ידי כך הוא לא יקיים את מצוות נטילת לולב. ברם, כאשר הוא מעניק לחבירו את הזכות לכסות את הדם, הרי סוף סוף, עיקר המצווה התקיים - הדם מכוסה (ע"ע "שערי תשובה" סימן תרנ"ח).

מעניין, כי על דברי המשנה (ביכורים פ"ג משנה ג') האומרת, כי בני ירושלים נתנו כבוד למביאי הביכורים לפי גודל מעלתם, מגיב הירושלמי (מובא בר"ש שם) "וכי יש קטן וגדול בישראל?" - "כיון דעושה מצוה מאי נפקא מינה בין גדול לקטן?" מוכח, לכאורה, כי אין כל עניין והבדל בין מצווה הנעשית על ידי גדולים למצווה המתקיימת על ידי אחד העם (ראה ספר "פניני הגר"י" סימן י"א).

ברם, רבני בית מדרשנו העירו, כי יתכן שאין כל הוכחה מן הירושלמי. שכן, אומנם חובה עלינו לכבד את המצווה על ידי שתלמיד חכם יקיימנה, אך המצווה עצמה אינה הופכת לחשובה יותר ממצווה המתקיימת על ידי אחד העם, כי אם, כאמור, המכבד תלמיד חכם לקיים את המצווה, מראה בכך את חיבתו למצווה. מעתה, מובנת היטב שאלת הירושלמי, "כיון דעושה מצווה, מאי נפקא מינה בין גדול לקטן?", המצווה עצמה, אותה מצווה היא.

דף פט/ב גיד הנשה...

הפתרון הפשוט שהתגלה לאחר שנים רבות של פליאה

הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, חושף במהלך כתיבת הלכות ניקור, את הנהגתו המופלאה: "אין לסמוך בניקור, כי אם על בקי וירא שמים מרבים, ומיום עמדי על דעתי שלמדתי הלכות ניקור להיות בקי בהן ובשמותיהן, לא סמכתי על מנקר כי אם מה שהייתי מנקר בעצמי, ויגיע כפי אכלתי!" יראתו העצומה הביאתו לנקר בעצמו את הבשר שבא לפניו.

טעות איומה בזיהוי גיד הנשה: בתוך הדברים הוא מספר, כי אירע מעשה במנקר מומחה ויודע ספר, אשר גילה להוותו, כי במהלך השנים נפלה טעות איומה בזיהויו של גיד הנשה. המנקרים היו מנקרים גיד מסויים כגיד הנשה, בעוד שלמעשה, היה זה גיד תמים ואילו גיד הנשה נותר על מקומו ובני ישראל בכל מושבותם נכשלו באיסור תורה! הוא אזר את חלציו וסבב בתפוצות ישראל כדי להזהיר מפני המכשול הנורא. כבר עלה בידו להפיץ את דבריו בכל ארץ אשכנז ולהרעיש עולמות, בעת שהגיע לפראג העיר והציע את דבריו לפני רבי יהונתן אייבשיץ ולפני חכמי העיר. רבי יהונתן מספר בספרו "כרתי ופלתי" (כרתי סימן ס"ה ס"ק ט"ז), מספרי היסוד של הלכות יורה דעה, כי הוא דחאו בנקל. בחקירה קלה הוא גילה, כי הגיד שעליו הצביע המנקר כגיד הנשה, אינו מצוי אלא בבעלי חיים זכרים ולא בנקבות, וממילא לא יתכן שזהו גיד הנשה, שהרי נאמר בסמ"ג, שגיד הנשה נוהג בזכרים ובנקבות כאחד. מסקנתו זו, מהווה נושא נכבד לדון בו בספרי הפוסקים.

על עצם המסקנה, כי גיד הנשה מצוי בזכרים ובנקבות כאחד, איש אינו מערער. יש מספר הוכחות לכך. במשנתנו (צ"ג/ב) נאמר, שמותר לשלוח ירך של בהמה לנכרי, אף על פי שגיד הנשה לא נוקר ממנה, ואין לחשוש שיהודי יאכל ירך זה, מפני שניכר בו שלא נוקר. אם אכן, ירך של בהמה נקבה אינו מכיל את גיד הנשה, מדוע אין לחשוש שהגוי יתן ליהודי ירך של פר ויאמר לו כי הוא ירך של פרה? הרי לנו, כי גיד הנשה קיים הן אצל הזכרים והן אצל הנקבות (ש"ת "טוב טעם ודעת", לרבי שלמה קלוגר, מהדורא קמא סימן ק). הוכחות נוספות לכך, ניתן למצוא בדברי ראשונים נוספים (עיין דעת תורה למהרש"ם, יו"ד סימן ס"ה סעיף ה' שהביא הוכחה מתוס' לעיל ס"ט/א).

התעלומה שאפפה את דברי רבי יהונתן אייבשיץ, היא העובדה המתמיהה, כי בסמ"ג לא נזכר כלל שגיד הנשה נוהג בזכרים ובנקבות! כל שנאמר שם הוא, כי הן זכרים והן נקבות אסורים באכילת גיד הנשה... מכאן, ועד למסקנתו של רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, ארוכה הדרך וקשה.

התמיהה הלזו הסעירה רבים וטובים, עד שהיו שניסו ליישב זאת בדוחק בדרך הפלפול. לדבריהם, הדין היה נותן שרק בני ישראל ייאסרו באכילת גיד הנשה, ולא בנות ישראל, שהרי נאמר (בראשית לב/ג) "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה", כפי שלעניין סמיכת הקרבנות, נתמעטו נשים מן הלשון "בני ישראל". ברם, הוא מחדש, כי מיעוט זה נדרש על ידי חז"ל רק בהלכות שבהן קיימת

החיים. לא הייתי מסוגל לשהות במקום אחד. סהרורי הייתי. נשמתי לא נתנה לי מנוח. הטלתי תרמיל על שכמי, מזומנים לא היו חסרים לי מבית אבא, והחילותי לשוטט בארץ לארבה ולרחבה. **טיילתי:** במשמעולי הגולן, גמאתי דרכים ארוכות במרחבי הנגב, גם מסמטאות עזה ומרחובות שכם ורמאללה לא מנעתי את רגלי, וביום מן הימים נקלעתי לשכונת מאה שערים שבירושלים.

חדור רוח-קרב נכנסתי אל המקום, אשר כה התפרסם במאבקיו הבלתי נלאים בענייני דת ומצאתי שכונה מנומנמת, שחיי המסחר מתנהלים בה בעצלתיים. ערביים משופמים ישבו על אבני השפה והמתינו לעבודת סבלות, בעוד ערביות שנשאו על ראשן סלים גדושים בתאנים נוספות דבש פילסו את דרכן במדרכות הצרות להחריד.

לפתע נשמעה צעקה. קולו של ישיש ניסר בחלל. הוא דיבר בשפת האידיש. לא הבנתי מה הוא אומר, אך מיד שמעתי קול צעיר ורענן מתריס נגדו באותה נימה. השקט שב לשרור, אך לרגע קט בלבד. כעבור שניות מספר קולותיהם יחד, במין נעימה שאינה לא שירה, לא זמר ולא רננה, אך יש בה משלושתם גם יחד.

סקרנותי בערה בי. כבר ראיתי בעבר ישיש וצעיר שאינם באים לעמק השווה, גם שמעתי על צעיר וזקן שזימרו יחד. אולם, מעולם לא חזיתי בשניים שהתגרה והזמרה שוכנים בחלקם בצוותא. מוזר. **הלכתי** בכיוון הקולות, ותוך זמן קצר עמדתי מתבונן בשניים, דרך חלון קעור שפתחו נשק לגובה הכביש. **עתה** נשמע קולו של הישיש לבדו. המיה חרישית בקעה מרגונו בעוד אצבעו החומה מטבק ריחני הילכה בניחותא על פני ספר גדול, מילה אחר מילה, שורה אחר שורה. עיני הצעיר היו עצומות, מצחו מכווץ, רגליו מכונסות, ראשו שעון על כך ידו, וידו האחרת סלסלה את פיאתו הגדולה ללא הרף. הוא ישב בדריכות, מכווץ ממאמץ, וחששתי כי עוד רגע קט יפוך לפקעת קטנה.

המיית הישיש מלאה את חלל החדר הישן, התמזגה עם קימורי הסורגים העתיקים, ודומה היה כי היא מהלכת על פניהם, לופפת אותם ושבחה פנימה אל החדר, כדי לשוב ולהתפזם מפי הישיש, עד ביאת המשיח.

בחרדת קודש הנחתי את כף רגלי על מפתח החדר. ארוך הקודש העתיק שניצב בכותל המקום הבחיר לי, כי אני עומד בפתחו של בית כנסת. כיסיתי את תלתלי במטפחת צבעונית וחרש התיישבתי על ספסל חורק בא בימים.

אין לי מושג כמה זמן ישבתי שם. למדתי גם אני לעצום את עיני, להתרכז, להרהר, לחשוב, להתאמץ, להתכווץ בתוך עצמי, רק בפאותי לא יכולתי לסלסל. והמנגינה... היא קסמה לי עד מאד, כמהתי ללמוד אותה, אך לפתע הבנתי כי הספרים הגדולים עליהם רכונים השניים הם כמו תווים שנגנינה זו, ואי אפשר לזמרה סתם כך.

אט אט התקרבותי אל הישיש ואל הצעיר. הישיש נראה היה עתה זקן בהרבה לעומת קולו הנעים, והצעיר לא היה אלא עלם חמדודת רך בשנים. סבא רבה ונינו.

הישיש צודד את ראשו לעבר הקומקום השורק שניצב בחדרון קטן, וללא אומר ודברים קם הצעיר ממקומו, ותוך זמן קצר הניח לפני ספסל תה מהביל. **חיכוך** מאיר הפנים עם הישיש נסך בי אומץ לשאול: מה אתם עושים עם הספרים האלה? **דקה** ארוכה שתק בראשי, הנהן בראשו לעצמי, שקל את מילותיו והשיב: אנחנו עסוקים בחיפוש ובחיטוט אחר כל מעשיו והנהגותיו מיום הוולדנו עד... כאן השתק, והפנה את אצבעו לעבר הר המנוחות. **דע** לך, בחור צעיר. רגע מאושר ביותר בחיי הוא כאשר אני מגלה דבר-מה שאותו לא ידעתי. כל העת אנו מבקשים לתקן את הטעויות, לנכס את העשבים השוטפים ולפסל את דרכנו, דרך האמת.

יצאתי מן המקום סהרורי. **דרכו** של עולם להסתיר את הפגמים, לכסות על העוולות, להשתיק את הביקורת, לטשטש את השיבושים, להעלים את המשגים ולעמעם את התקלות. ואילו שניים אלו שרויים להם בעולם אחר, שונה לחלוטין. עולם התורה.

הדרן אל האמת עוד היתה ארוכה, רבת מכשולים, אך את הבסיס לה קניתי לי בבית המדרש שבשכונת מאה שערים.
הוא מסיים את סיפורו בהתרגשות, מסובב את כיפתו על ראשו בתנועה אוטומטית, ושב לצלול בים הגמרא, כשפיו בוקעת המיה חרישית עתיקת יומין.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק, ספ: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף פט/ב בנותן טעם

האם אפשר 'לשקול' טעם של אוכל

בכרך ז' [עבודה זרה דף זז/ב מאמר: דינו של מאכל שבושל במזיד בכלי שאינו בן יומין] הרחבנו במושג "טעם כעיקר" הקובע, כי טעם של מאכל, כמוהו כמאכל בעצמו, וכל דיני המאכל עליו. לפיכך, כאשר שני מאכלים התבשלו יחדיו, אין מתייחסים אל המאכל הקטן כ"מיעוט" בתוך "רוב", שהרי טעמו של המיעוט מורגש בכל המאכל, וממילא אינו מיעוט. בשורות הבאות, נתמקד בנידון אקטואלי ובחקירה יפה בין "טעם כעיקר".

פרי טבל שנפל לתוך מרקחת פירות והתבשל עמה: מעשה שהיה, ופרי טבל, שלא הופרשו ממנו תרומות ומעשרות, נפל לתוך קדירה רותחת ובה מרקחת פירות משובחת ביותר. חיש מהר הוציאו את פרי הטבל מן המרקחת, אך לא היה בכך כדי להתיר את המרקחת באכילה, שכן, מאחר שפרי הטבל התבשל בתוך הקדירה עם המרקחת וטעמו התפשט על פני כולה, המרקחת נאסרה באכילה, עד אשר יופרשו ממנה תרומות ומעשרות, כדן טבל.

השאלה העומדת בפנינו היא, כמה תרומות ומעשרות יש לטוול ממרקחת זו, האם כנגד כל המרקחת, או אולי יש לשער את טעמו של פרי הטבל ולהפריש כנגדו - אך איך מחשבים 'משקל' של טעם מסוים בתוך מרקחת?

ה"מחנה אפרים" (הל' מעשר פרק י"ב) כותב, לגבי עיסה שנתנו בתוכה יין שאינו מעושר, שיש להפריש מעשר כנגד כל העיסה ולא רק כנגד כוס היין הבלתי מעושר, מאחר שכל העיסה נאסרה באיסור טבל [ועיין שם בנתערב פחות מכזית בכדי אכילת פרס, שצריך להפריש דווקא מן הדבר המעורב].

אולם, בעל "אורים גדולים" (נתיב ל"ג) חולק וסובר, כי יש להבחין מהו שורש האיסור. לפנינו פרי אסור שנפל לתוך מרקחת, ובעקבות כך כל המרקחת אסורה באכילה, אך מקור האיסור, הוא הפרי. אם היינו מצליחים לעקור את האיסור מן הפרי שנפל למרקחת, היתה הבעיה נפתרת מאליה, לא כן? מעתה, כאשר מפרישים תרומות ומעשרות כנגד פרי הטבל, בו ברגע הוא הופך לפרי תמים נטול איסור, ואיסור האכילה שרבוץ על פני המרקחת פורח ומתאדה [שונה הדבר באיסורים שאין אפשרות להתירם, כגון, חתיכת נבילה שנפלה לסיר בשר].

הנקודה שעדיין יש לתת עליה את הדעת היא, כיצד משערים כמה טעם יש בפרי, וכנגדו להפריש תרומות ומעשרות. ה"חזון איש" זצ"ל (דמאי, סימן ט"ו ס"ק ט') כתב, כי יש לשער, איזו כמות של טבל נדרשת כדי שהמרקחת תהא בעלת טעם כפי שהיא כעת, וכנגד כמות טבל זו, יש להפריש תרומות ומעשרות.

סברא לחלק בין אנשים לנשים. אכן, אילו גיד הנשה היה מצוי אצל שוורים בלבד, הוא אומר, היה מקום לומר שנשים פטורות מאיסור זה, משום שגיד הנשה נוהג בזכרים בלבד. מעתה, משהסמ"ג קבע שנשים אסורות אף הן לאכול את גיד הנשה, הרי לנו, שגיד הנשה מצוי גם אצל נקבות (עיין שו"ת "חתם סופר" יו"ד סימן ס"ט, ועיין בשו"ת "טוב טעם ודעת" שם, שתמה על הדברים, ועוד כתב שבאמת אין משפט זה "נוהג בזכרים ונקבות" לא בסמ"ג ולא בסמ"ק אלא בספר החינוך, עיין שם עוד).

סה"נ במקום סמ"ג: דבריו של רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל באו אל מנוחתם בדורנו אנו. לידינו של יהודי תלמיד חכם הגיע עותק של הספר "כרתי ופלתתי" אשר היה מוחזק אצל מחברו, רבי יהונתן, ובשולי הדפים מופיעים הגהות ותיקונים של המחבר אשר תיקן את טעויות הדפוס שהשתרבבו לספרו. ובכן, תחת המילה "סמ"ג", תיקן הגאון ורשם "סה"נ". לא הסמ"ג, איפוא, הוא האומר שגיד הנשה מצוי אצל זכרים ואצל נקבות, אלא סה"נ - ספר הניקור - שם אכן נאמר במפורש, שגיד הנשה מצוי אצל זכרים ואצל נקבות... (עיין שו"ת "ציץ אליעזר" ח"ח סימן כ"ה).

דף צג/ב מיקפא קפי ואסור

מריטת נוצות התרנגול לפי ההלכה

מספר דפים בסוגייתנו מוקדשים לאופני הוצאת הדם מבשר בעל חיים שנשחט. כידוע, יש למלוח את הבשר כדי להפריש ממנו את הדם האסור באכילה על ידי המלח השואב את הדם. המליחה אינה כל יכולה. בסוגייתנו נאמר, כי בשר שהתבשל, דמו נצמת בתוכו ואינו יוצא על ידי מליחה, ולפיכך, אסור לבשל את הבשר לפני מליחתו, וכן נפסק להלכה ("שולחן ערוך" יו"ד סימן ס"ח). עד לפני מספר עשרות שנים היו רוכשים עוף, מוליכים אותו אל השוחט שגם היה בודקו, ולאחר מכן היו מובילים אותו אחר כבוד אל מורטי הנוצות, אשר תפסו את מקומם בשווקים השונים, ומרטו את הנוצות במיומנות.

לא קלה היא מריטת הנוצות: מלאכת מריטת הנוצות אינה פשוטה כל עיקר. כל נוצה בוקעת מתוך שלפוחית מלאה העטוייה ברקמת חיפוי, ותלישת הנוצה ממקום חיבורה צריכה להעשות באופן שהבשר שמתחת לנוצה לא ייתלש עמה, כדי שלא יבוא שכר הנוצה בהפסד הבשר.

אין לשרות את העוף במים רותחים: אחת הפעולות המקדימות הנהוגות בעולם למריטת הנוצות היא, השריית העוף במים רותחים. שלפוחית הנוצה מתרחבת בעקבות החום, מקום החיבור שבין הנוצה והשלפוחית מתרופף, או אז, המריטה נעשית קלה בהרבה. ברם, יהודים אינם עושים כן, שהרי השריית העוף במים רותחים מצמיחה את דמו בקרבו. אכן, בספר מנהגי מהרי"ל (הל' איסור והיתר משערי דורא אות י') מובא, כי לא התירו לשרות עופות במים רותחים "ואפילו לנישואין ולברית מילה שהרבו בעופות... אך הרבו נשים לתלוש הנוצות או השליכום לצונגין ומועיל להסרת הנוצות".

השריית העוף במים קרים מאד: הנה כי כן, המהרי"ל מצביע על פתרון חלופי שנהג בקהילות ישראל, להשליך את העופות "לצונגין, ומועיל להסרת הנוצות". אפשרות זו נחקרה בדורות האחרונים והתברר, כי ככל שטמפרטורת המים נמוכה יותר, מלאכת המריטה קלה יותר, והטמפרטורה המועילה ביותר למריטת נוצות היא בין 0 מעלות ל 8 מעלות, והיא מקבילה לתוצאה המתקבלת בהשריית העוף במים רותחים. ברם, התעורר חשש, שמא ההשרייה במים הקרים, גורמת גם היא להצמדת הדם ולמניעת זרימתו מן הבשר בשעת המליחה. חשש זה מבוסס על דברי המאירי (להלך קיג/א), שכתב, כי כאשר מדיחים את הבשר לפני המליחה, לא ישהוהו במים יתר על המידה, כי קרירות המים מדבקת את הדם אל הבשר (עיין "בית יוסף" יו"ד תחילת סימן ס"ט, וט"ז שם סימן ל"ו ס"ק ה').

לפיכך, הונהג לשרות את העופות במים שחומם אינו פחות מ 6 - 7 מעלות, זאת, על פי דברי ה"בית יוסף" (שם), כי בארצות הקרות בלבד, בזמן הקור הגדול, יש לחשוש שהמים הקרים יצמיתו את הדם. בעקבות הבעיות שבהשריית עופות במים, ניסו גורמים שונים לאתר חומרים כימיים שניתן יהיה לשרות בהם את העופות, כדי להקל את מריטת הנוצות, אך מבלי לגרום לשינויים בתכונות דמם. לבסוף, נוסה חומר בשם FSD הממיס את השומנים שבבסיס הנוצה, ולאחר בדיקה יסודית התברר, כי הוא אינו מצמיח את הדם.

'סודות' מקצועיים - כך תמרוט נוצות בקלות: מעניין לציין מספר 'סודות' הידועים לעוסקים במקצוע. א. מריטת נוצותיו של עוף שראשו בותר לאחר השחיטה, קלה יותר; הסיבה לכך אינה ברורה. ב. נוצותיהם של עופות זכרים נמרטות בפחות קושי מאלו של העופות הנקבות. ג. מריטת נוצותיהם של עופות מפותמים קלה יותר. ה. עופות שגדלו על רפד, נמרטים ביתר קלות מעופות שגודלו בסוללות. בקיצור, המעוניין למרוט לבד את נוצות העוף, ייטיב לעשות אם יבחר עוף זכר, מפותם, שגודל ברפד וראשו בותר לאחר השחיטה (ראה "מזון כשר מן החי" ח"ד פ"א, את הסיבות לכך, וראה שם בהרחבה בכל הנושא).

דף צז/א ליטעמיה קפילא ארמאה

תערוכת בשר ודגים אסורה לעולם?

ה"שולחן ערוך" פוסק (יו"ד סימן קט"ז סעיף ב'): "צריך ליזהר שלא לאכול בשר ודג ביחד, מפני שקשה לצרעת". חד קצר וברור. ה"ט" (שם ס"ק ב) מוסיף על אתר, כי מאחר שחמירא סכנתא מאיסורא, גם אם דג

התערב בבשר והזג בטל בו בשישים, או להיפך, אסור לאכול את התערובת, כפי שחכמים אסרו לשתות מים מגולים בכל מקרה, גם כאשר מדובר בכמות עצומה של מים, שארסו של הנחש בטל בהם באלף.
ארס נחש - המסוכן ביותר: אולם, הש"ך (נקודות הכסף" שם) חולק על דבריו וסובר, כי דווקא ארס הנחש מסוכן ביותר וחזק, ומשום כך אינו בטל בשישים, אך שאר המאכלים המסוכנים שחז"ל אסרו את אכילתם, אם התבטלו בשישים, בטל איסורם.

יש להבדיל בין מאכל מסוכן לבין תערובת מסוכנת: חילוק נוסף בין ארס נחש לתערובת של בשר ודגים, אומר בעל ה"צפנת פענח" (סימן רס"ד). לדבריו, יש להבדיל בין המאכלים שאכילתם נאסרה מפני הסכנה. יש מהם המסוכנים בעצמם, כגון, ארס הנחש - הוא מסוכן מאד, ויש מהם שבפני עצמם אינם מזיקים כלל, כגון, בשר ודגים, אך בעירובם נוצרת סכנה. מעתה, מאכל המסוכן בעצמו, אינו בטל באלף, שהרי הסכנה קיימת. אך מאכלים שכל סכנתם היא מפני השילוב שביניהם, מפני התערובת, הרי שאם טעם הדג אינו מורגש בבשר, אין כאן תערובת, ומשכך, גם סכנה אין כאן. והנה, בסוגייתנו מובא מעשה ברבי יוחנן אשר נכח ליד קדרת בשר בעת שנפל לתוכה דג בשם "כילכית", ורבי יוחנן הורה, כי אם ניתן לזהות את הדג ולהוציאו מן הבשר, וברור כי טעמו של הדג לא הותיר רושם על הבשר, ניתן לאכול את הבשר. הרי לנו קושיה חריפה על שיטת ה"ט"ז הנוקט, כי תערובת דגים ובשר כמוה כארסו של הנחש, ששניהם אינם בטלים לעולם - מדוע, אם כן, רבי יוחנן התיר את תערובת הדגים והבשר? (עיין "צפנת פענח" שם).

ה"חתם סופר" זצ"ל (עיין שו"ת "דובב מישרים" ח"ג סימן ל"ט) אשר נשאל על כך, פירש את גמרתנו באופן שכזה, המשמיט את הבסיס לשאלתנו.

דג כשר בלבד מהווה סכנה בתערובת: זאת למודעי, כי הדג שעירובו בבשר מסכן את האוכל, הוא דג כשר בלבד, אך דג טמא שהתערב בבשר, אינו יוצר מאכל מסוכן (עיין שם שהוכיח זאת מהר"ן במסכת ע"ז לה/א). מעתה, שאלתנו תקפה, כל עוד נניח כי ה"כילכית" שנפל לקדרת הבשר היה דג טהור, וכך אכן מפרשים חלק מן הראשונים (רש"י עבודה זרה ור"ן ל"ט/ב, רמב"ם כמבואר בב"י סימן פ"ג ובש"ך שם ס"ק י"ח). אולם, רש"י (ד"ה "כילכית") מפרש, כי הוא "שקץ", דג טמא. נשמטת, איפוא, הקושיה מאליה. כל עיסוקו של רבי יוחנן בדג זה היה משום מאכלות אסורות ולא מפני הסכנה, ומאכלות אסורות, הלא בטלות בשישים לכל הדעות.

ראוי להדגיש, כי רוב הפוסקים נוקטים להלכה שתערובת בשר ודגים, שהבשר או הדגים בטלים בשישים בדגים או בבשר, אינה אסורה ("שמירת הגוף והנפש" סימן א' סעיף ד').

האם בימינו חלפה סכנת תערובת בשר ודגים? לקראת סיום נציין, כי הפוסקים מתייחסים לכך, שבימינו איננו רואים שאכילת בשר ודגים יחדיו גורמת למחלת הצרעת, ויש מן הפוסקים שכתבו, כי יתכן שבימינו הטבעים השתנו, ותערובת זו אינה מזיקה כל כך (עיין "מגן אברהם" סימן קע"ג ס"ק א'; וב"משנה ברורה" שם ס"ק ג'). כמו כן, לשיטות מסוימות, דג אחד בלבד הוא המסוכן בתערובת בשר, ושמו "בינתא" (וע"ע "שמירת הגוף והנפש" סימן א' ס"ק א') [ראה עוד בנושא "בשר ודגים" ב"מאורות הדף היומי" קידושין דף ע"ה/א מאמר "בהמות שאכלו סם מסוכן"].

אף כאן, הסביר המגיד מדובנא, אחר שהרגו לא תועיל הריגתם. לו היה הדבר אפשרי, היה עליהם ליהרג פעמיים. אחת, כאשר זממו, והשנייה על כך שהרגו אדם חף מפשע. מאחר שהדבר בלתי אפשרי, ישולם להם כגמולם בעולם הבא... ("טעמי המנהגים").

"אחד בבוקר,
אחד בערב.
לפני האוכל!"

גם ד"ר כהן מבני ברק
לא מפספס.
2 משניות ביום
וכל היום נראה אחרת.

כולם מצטרפים
מה איתן?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם
מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

לעילוי נשמת

מרת **שאשא מלכה ג'ייקובס** ע"ה
בת הרב מנחם מנדל דסקל ז"ל
נלב"ע כ"ג באדר א' תשס"ה
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הרה"צ ר' **יעקב מרדכי מרקוביץ** ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ח"י באדר ב' תשכ"ז
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו ידידינו
הר"ר **צבי מרקוביץ** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **שלמה לוי** ז"ל בן לוי ז"ל
ובנו **יאיר לוי** ז"ל
נלב"ע י"ט באדר תשע"ב **תנצב"ה**
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **ישראל מרגלית** ז"ל
ב"ר יוסף ז"ל נלב"ע כ"ב באדר א' תשס"ה
תנצב"ה
הונצח ע"י ידידינו
הר"ר **יעקב מרגלית** ומשפ' שיחיו - פרדס חנה

חוויה רוחנית
מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!
חייג עכשיו: *3029
או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

